

*For most appropriate view on screen
(Adobe Reader) choose:*

View>Page Display>Two-Up

If printed exclude page I

*När kropp möter stad
- ett existentiellt utforskande*

Lillemor Boschek

Ett examensarbete i Arkitektur
Chalmers tekniska högskola
© Lillemor Boschek 2012
Höstterminen 2012
Examinator: Claes Caldenby

När kropp möter stad är ett existentiellt utforskande, en upptäcktsresa in i den mänskliga kroppen och ut igen. Det här handlar om det mest grundläggande – hur människan förnimmer sin omvärld genom sina sinnen och hur detta påverkar vår relation till det som finns omkring oss. Men den här upptäcktsresan prövar även fantasin och utmaningen att inte riktigt veta, att inte vara säker, på vare sig vägen eller målet, men att ändå våga pröva.

När kropp möter stad vill utmana normer och idéer, vill öppna upp för nya sätt att se på vår plats i tillvaron - inte bara för den rena glädjen i det utan för att leken kanske är det som kan leda oss till det där andra, det där bättre, den där tillvaron som vi ännu inte vet någonting om men som våra kroppar längtar efter.

As the body meets the city is an existential exploration, a discovery of the human body. It is about the most basic – the way the human body perceives the surroundings through the senses and how this phenomenon affects the relationship between the self and the world. But this thesis also challenges our imagination and the situation of not knowing, to dare walking unknown paths, unsure of where they will take us.

As the body meets the city wants to question norms and ideas, it wants to contribute with new ways of understanding the world and our existence within it. This thesis is about play, not only due to the fun of it but of its abilities of taking us somewhere else, to that place we are not yet aware of, even though our bodies long for it.

INNEHÅLL

Förord/Abstract	3	Igåår	33
Innehåll	4	Arkitekturens mockasiner	34
Vad detta är och hur det bör läsas	7	I skuggan av en bild	39
Anonyma Arkitekter	9	En vägg	41
Kroppen	10	Det visuellas makt	42
Att lära känna	13	Ögon i nacken	44
Redan de gamla grekerna	15	Avtryck	45
På bredden och höjden	17	Vänta ett tag	46
Barfotabarn	20	Fram & tillbakandet	48
Att sprattla fram mening	22	Över stad Under tystnad	50
Att hänga	24	Frusen musik	52
Att vägra vänja sig vid världen	27	Kroppens hastighet	54
Om du måste välja	29	Utrotning pågår	56
Distansstudier	30	“A city made for speed”	58

Bromssträcka noll	60	En promenad	89
Att hänga 2	62	Ett recept	91
Den som (inte) söker	65	Den senaste genvägen	93
Det fjärde steget	66	Hoho!	95
Sanning och konsekvens	68	Änglar	96
Homo ludens	71	Ett manifest	99
Hopp-pol(l)are	73	Reflektion	100
Stöttepelare	74	Om källor	103
Externa superkrafter	76	Citat & bildkällor	107
Ett minne	78	Inspiration & litteratur	108
Lurad på konfekten	81	English summary	110
Ögon öra näsa mun	82	Tack	115
Jag minns alla väggar...	85		
Hygrometer	86		

VAD DETTA ÄR OCH HUR DET BÖR LÄSAS

Boken du håller i din hand är en representation av en process, en skuggbild i ett försök att dokumentera några månaders funderingar kring den mänskliga kroppen och dess relation till sin omgivning, däribland stadens arkitektur. *När kropp möter stad* är en följd av bloggen *Kropp vs. stad* (www.kroppvsstad.blogspot.se) som jag skapade i september 2012 för att förmedla och filosofera över de upptäckter och tankar jag fick längs vägen.

Inspiration och information har kommit från många olika håll, jag har sällan varit först med de tankar och idéer som fyller de kommande sidorna även om jag ibland trott mig vara så. För den intresserade och nyfikna presenteras mina främsta källor i slutet av arbetet (sid. 103) tillsammans med en utförligare lista över litteratur (sid 108).

Det kan vara lätt att kalla mitt arbete teoretiskt, men trots litteraturstudier, skrivande, tecknande och

fotograferande är det i det verkliga och det praktiskt påtagliga som det essentiella av mitt arbete ligger, i mötet mellan kroppen och arkitekturen, i den korta stund då jaget går ihop med omgivningen, när betraktaren samtidigt som hon uppfattar världen är en del av den - det som är arkitektur och som ett foto bara kan ge ett hum om.

När kropp möter stad är en uppslagsbok som saknar struktur, en bilderbok som kritiserar det visuella och en textsamling som istället för att svara på frågorna ställer dem på huvudet. När du nu ska bläddra igenom denna dokumentation vill jag att du glömmer allt du lärt dig om att läsa en bok. Börja bakifrån om du vill eller låt en vän sticka ner ett bokmärke och se var ni hamnar. Eller läs den från pärm till pärm bara för att.

Bara för att det inte förväntas av dig.

ANONYMA ARKITEKTER

- *Hej, jag heter Arkitekt.*
- *Hej Arkitekt.*
- *Och jag är aldrig objektiv.*
- *Berätta mer.*
- *Allt jag gör utgår ifrån mig själv. Min kultur. Min kropp. Mitt språk. Och mina erfarenheter.*
- *Det är okej. Ett erkännande är första steget.*
- *Dessutom är jag bildberoende.*

(Applåder)

KROPPEN

Alla har en kropp. Det är en förutsättning för att vara vid liv. Vissa säger att kroppen är som en maskin, i så fall en väldigt sofistikerad maskin, en maskin som reagerar inte bara på tryck utan även på sådant som doften av nybakt bröd eller ljudet och vibrationerna från en spårvagn som närmar sig.

Kroppen är fantastisk, med våra sinnen kan vi ta in vår omgivning, sortera ut det som är viktigt och sedan reagera. Ibland sker dessa reaktioner av bara farten, liksom inbyggda i oss, snabbt och omedvetet verkar cellerna och nervbanorna i vårt inre för kroppens överlevnad, som när vi drar tillbaka handen från en varm spisplatta. Men ibland tar det tid, kanske år, tills vi agerar på händelser, sådana saker som inte handlar om vår akuta överlevnad utan som handlar mer om livsvalen vi gör – alltså om att inte bara vara vid liv, utan faktiskt ha något att leva för.

Människan utsätts dagligen och i varje stund av oräkneliga stimuli och kroppen anpassar sina aktiviteter efter de signaler den får från olika delar

av kroppen, kall vind mot huden får håren på våra armar att resa sig för att skapa ett isolerande lager, en ögonfrans som förrrat sig fel ökar på produktionen av tårvätska och får oss att blinka bort problemet. Dessa fenomen är något som få av oss aktivt tänker på, men utan denna kroppens autopilot som frigör oss från att aktivt gå runt och tänka på att hjärtat ska slå i lagom takt och lungorna ta in luft skulle vi nog inte ha mycket tid över till att använda livet för att leva.

Kroppen är fantastisk och alltid närvarande, ändå får den leva i ett slags ständigt utanförskap, ett ständigt förtryck. Den är för kantig, för ful, eller har fel färg. Eller så passar den inte in i normer och standardmått, den krånglar till saker och ting. Och krångligheter vill vi helst slippa undan, det blir mycket lättare att i efterhand, liksom vi sminkar över blåmärken eller bleker vårt hår, placerar in några anonyma skalgubbar i våra perspektiv, i vår påhittade tillvaro.

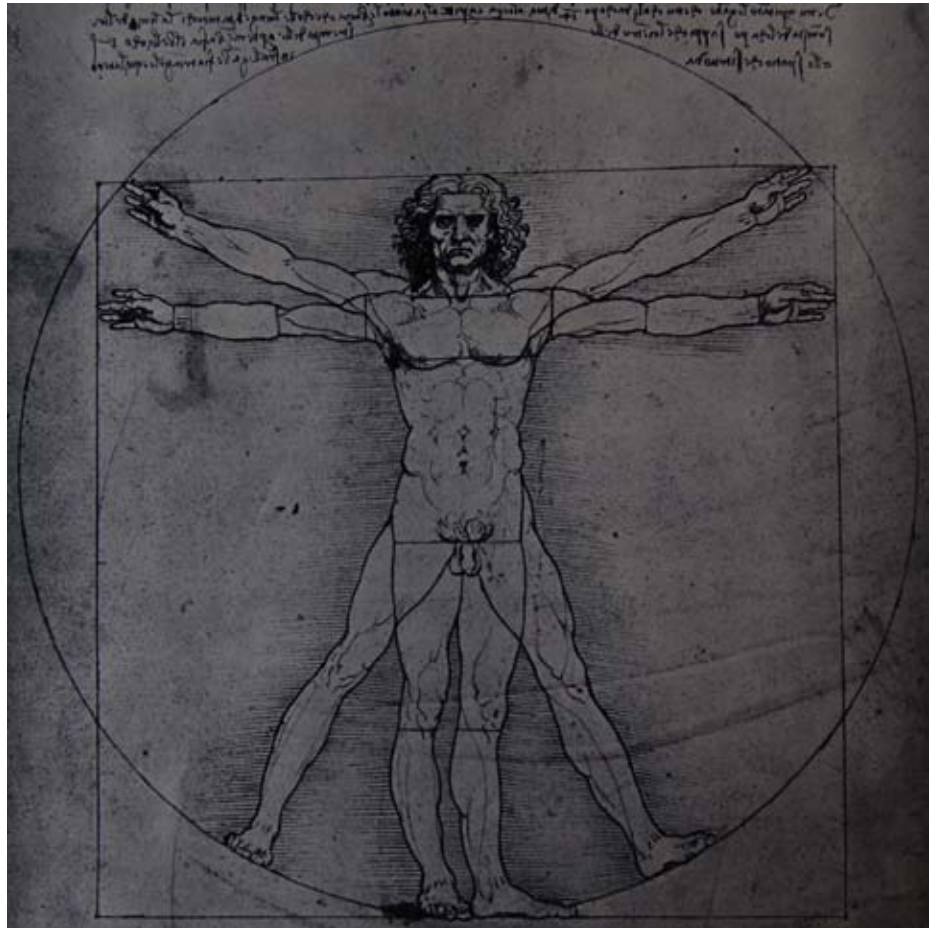

- *Hej, jag heter Människa, vad heter du?*
- (-)
- *Du kanske inte kan prata*
- (-)
- *Eller så är det jag som inte kan höra dig*
- (-)
- *Hur som helst passar du perfekt under armen*
- (-)
- *Du känner det också, eller hur?*

The Vitruvian Man
av Leonardo da Vinci

REDAN DE GAMLA GREKERNÄ

I Vitruvius klassiker *Tio böcker om arkitektur* talar den romerska arkitekten och ingenjören Vitruvius om symmetrin och proportionerna i den mänskliga kroppen. Här kan vi bland annat läsa att ansiktet (liksom handflatan) är en åttondel av den totala kroppslängden och att måttet mellan händernas fingertoppar när armarna sträcks rakt ut åt sidan är detsamma som kroppslängden. Att alla delar är i direkt proportion till det hela sågs som en god grund för att använda samma system inom arkitektur. Dessutom var de mått som användes (innan metersystemet infördes) baserade på kroppen, såsom längdenheterna fot, tum, famn, steg och aln (som motsvarade längden av underarmen).

Leonardo da Vincis teckning *The Proportions of the Human Body* (även kallad *Vitruvian Man*) bygger på Vitruvius text och visar en manlig kropp inritad i de geometriska formerna av en cirkel och en kvadrat. Teckningen gjordes runt år 1492 och känns igen av många, troligen många fler än de som känner till Vitruvius. Teckningen visar de perfekta formerna

– kvadraten och cirkeln, och den perfekta kroppen. Dessa proportioner skulle vara de enda verktyg som behövdes för att skapa en sann och gudomlig arkitektur, så länge arkitekterna höll sig till dessa mått och symmetrier skulle allt gå bra.

Men så tänker jag på gorillor. På att ha lite för långa armar i förhållandet till resten, eller ett huvud som är alldeles för stort för att passa in i Vitruvius mall – vilket skulle vara fallet för alla barn om de ställde in sig för mätning hos den gamle romaren.

Då är det tröstande att vända sig till en riktigt gammal grek - Platon. Platon menade att allt som vi kan uppfatta med våra sinnen är i ständig förändring och att våra förnimmelser av detta endast är vaga föreställningar av det verkliga. Vi kan alltså inte ha säker kunskap om verkligheten. Och den här osäkerheten, och idén om tillvaron som en flod i ständig rörelse, alltid möjlig att förändra, är på något vis tröstande.

PÅ BREDDEN OCH HÖJDEN

Människan har en förkärlek för standardmått, för ideala människor – tänk vad lätt det skulle vara om så var fallet! Arkitekten Le Corbusier ritade sin egen mall - *Le Modulor*. Men Le Corbusier hade hört att medellängden för män ökat de senaste åren och i rädsla för att hans byggnader skulle bli för trånga för framtidens människor bestämde han sig för att ge sin modul samma kroppslängd som en brittisk konstapel vars kroppslängd var avsevärt större än den gemene fransmannens. Han var nog rätt nöjd med sin fina framförhållning, snart skulle fransmännen växa ikapp och passa perfekt i den stöpta formen!

"Allting är mycket osäkert, och det är just det som lugnar mig."

/Too-tiki ur Trollvinter av Tove Jansson

BARFOTABARN

Att komma närmare staden, att utforska den, kräver en öppenhet. En öppenhet eftersom staden alltid funnits där, för att den blivit en vana. Det kräver en nyfikenhet och nya metoder. Jag har pratat om kroppen, skrivit om den, läst om den och avbildat den men inser att jag stått vid sidan om det jag hållit högst – den direkta upplevelsen, själva känslan i kroppen.

Jag är ett barfotabarn, jag slänger av mig strumpor och skor så fort det är okej, men i staden har jag aldrig gått utan dem. Men efter att ha strosat med nakna fötter i Slottsskogens gräs ville jag inte trä på mig sockorna igen, jorden var skönt sval mot mina fötter istället för isande kall som jag trott när jag

kollat termometern på morgonen. Så jag packade ner skorna djupt i väskan och fortsatte ner genom staden.

Jag gick barfota ner för Linnégatan, hoppade mellan kullerränder, borgmästarstenar och asfalt. Asfalten kändes som glödande kol mot mina fotsulor men Hagas lena kullerstenar tröstade huden mjuk igen och glasbitar vilade ofarliga nere i skarvarna, jag gick säkert. Jag levde i varje steg, i varje stöt mot gatan, för en stund blev detta den enda tillvaron. Jag upptäckte hur mina steg blev kortare, jag smög på framfötterna. Trots höstens närvaro värmdes solen gatan. Det var bara jag, bara staden, och bara fötter.

ATT SPRATTLA FRAM MENING

Havstulpaner har inga ben utan sitter fast på samma sten hela livet, de är anpassade till det, och lever gott därefter. Människokroppen däremot är mobil, vi har två ben och ett skelett som utvecklats till en tillvaro i rörelse. Om en människa befinner sig stilla under en längre tid, t.ex. hamnar i koma eller är ute på en rymdresa, påverkas kroppen negativt, musklerna börjar förtvina och huden kan drabbas av trycksår. Muskelnas funktion är att vara i arbete. Om de hade fri vilja är det så de vill leva. Det är ingen nyhet att människor mår bra av att röra på sig, att det inte bara motverkar övervikt men även allehanda "välfärdssjukdomar" såsom cancer och hjärtproblem.

Men att röra på sig handlar inte bara om att bibehålla, eller förbättra, muskelstyrka, det handlar inte bara om att bränna kalorier eller att komma först i mål. Att röra på sig är att upptäcka världen. När det lilla spädbarnet sprattlar så det står härliga till är det inte bara för att bygga upp muskler att kunna krypa med, i det där sprattlet döljer sig

upptäckter i form av kroppens utsträckning och dess förhållande till omvärlden. Och när det lite större barnet börjar kasta saker på golvet eller mot väggen handlar det inte bara om ren trots utan om att programmera motoriken och musklerna, är klossen tung behövs lite mer kraft och ska den genom hela rummet får armen ta i ännu mer. Leken bygger grunden till hur vi förstår världen, så länge barnet fortsätter leka fortsätter det att upptäcka. Det lilla barnet lever i en liten värld, hon sträcker ut sina armar – så långt når världen. Den når till det som kan petas på, det som kan kramas och det som kan stoppas i munnen. Samtidigt är denna lilla värld så mycket större eftersom närheten, påtagligheten, vecklar ut varje liten egenskap i objektet, den totala närvaron och medvetenheten skapar gränslöshet och öppnar upp för fenomen, för insikter och tankar, som annars inte skulle vara möjliga.

Men någonstans förbyts lek mot allvar, och det är inte längre okej att springa ut på ett torg i eufori över rummets storlek, inte längre okej att klänga

på staket bara för att. Och upptäckterna blir färre, kroppen får gå i fred, behöver inte lära sig något nytt, allt görs i gammal vana.

Men barnen och djuren gör som de vill. Att följa ett barn, att leva sig in i att plötsligt vara ny i tillvaron är att lära känna världen igen. Det är att dra ner på stegen, hålla blicken lite närmre, stryka längs fasader och se efter lite extra. Det sägs att en plats som är bra för barn är bra för alla. Kanske är det bara så, att vi egentligen alla är barn, vi har bara glömt hur det är att springa med uppsträckta armar och hur man förvandlar skyddsräcken till flygande drakar.

ATT VÄGRA VÄNJA SIG VID VÄRLDEN

Att vara van likställs ibland med att vara skicklig, erfaren, ”hon är van, hon vet hur man gör”, att vara van är att ha gjort saker gång efter annan, upprepat en rörelse, en metod tills den sitter i ryggmärgen och den medvetna tanken inte längre är nödvändig. Något blir rutin. Och rutin är något bra, den upprepade erfarenheten något eftersträvansvärt.

Vanans makt är stor och det är svårt att bryta mönster, det är ju så enkelt att alltid göra på samma sätt, särskilt när tröttheten och stressen kryper och kliar på axlarna. Vi fortsätter gå samma vägar utan att riktigt se dem, vi förväntar oss inte att se något nytt och letar därför inte efter det, världen blir allt suddigare i konturerna. Vanans makt är farlig, den hindrar oss från att hitta lösningar som fungerar i längden, vanans makt stryper fantasin och kreativiteten och vi blir ovetandes fångar i tillvaron.

Så vid enstaka tillfällen händer något, vi utsätts för saker som får oss att haka till, ibland så underliga att vi vägrar tro på dem. En hörsägen ska bekräftas med de egna ögonen och ibland tvivlar vi till

och med på det vi ser med våra ögon och känner behovet att röra, att peta med hela pekfingeret just så som tvivlaren Thomas gjorde då han mötte Jesus för första gången efter uppståndelsen. I tvivlet får hela kroppen leva, ett tvivel som filosofen Descartes skulle säga är det enda vi kan lita på existerar.

Och är det inte tvivlet som flätar ihop hjärnans neuroner i nya mönster, bygger broar till tidigare oupptäckta, eller ignorerade, tankevärldar? Världar där vi hittar frågor vi aldrig tänkt på att ställa och svar som vi aldrig letat efter. Att vägra vänja sig vid världen är att säga att allt är möjligt, att säga att saker och ting kan se annorlunda ut, att det finns en väg ut men att den än så länge bara är en oupptrampad stig. Och att vi behöver våga peta.

Filosofen Descartes (1596-1650) står bakom uttrycket ”Cogito ergo sum” – ”Jag tänker, alltså finns jag”.

Mötet mellan Jesus och lärjungen Thomas har illustrerats i bland annat Caravaggios målning ”Thomas tvivlaren” från år 1602.

OM DU MÅSTE VÄLJA

Om du var tvungen att välja mellan att vara blind och att vara döv – vad skulle ditt svar bli? Hur länge skulle du behöva fundera?

Kanske har du redan ställt dig frågan flera gånger, kanske har ditt svar skiftat. Att leka med tanken om en förlorad syn eller en förlorad hörsel är ett sätt att undersöka och fantisera över den egna existensen – vad vore tillvaron utan ljuden och musiken, vad vore tillvaron utan färgerna och de lekande solkatterna?

Fråga mig, och jag ska kasta en tärning, jämnt antal prickar berövar mig mina ögon, udda antal, mina öron. Sen ska jag gå vidare, kanske med trevande händer. Hur som, så kommer jag att veta att varken synen eller hörsel kan berätta för mig att:

- Se! Lyssna! Här. Här var solen för några minuter sen.

För ingen av dem kan känna den värme som lagrats i väggen.

DISTANSSTUDIER

Syn, hörsel, känsel, smak, lukt. Fem sinnen.

Om vi väljer att förklara det enkelt.

Syn och hörsel kan uppfatta saker på avstånd. Vi kan uppfatta en människa som befinner sig 100 meter ifrån oss och höra flygplansmotorer på ännu längre avstånd. Känsel, smak, lukt uppfattar det som är nära, det som är i direkt kontakt med kroppen.

Om vi väljer att förklara det enkelt.

Men, egentligen. Solens strålar har sin källa i en stjärna som ligger i genomsnitt 149 600 000 km från jorden (för ett tidsfixerat släkte som dagens människa motsvarar det 8 minuters färdväg i ljusets hastighet eller 3 415 års vandrande i 5 km/tim utan paus) och nog känner väl huden, känseln, av dessa strålar ändå? Och visst känner huden av temperaturförändringarna och de kyliga vindarna med ursprung i Västerhavet eller i det ryska inlandet? Liksom vibrationerna av trafiken på andra sidan bullerplanket?

Idén om att synen är det sinne som sträcker oss längst ut i omvärlden är en sanning med modifikation. Det som kan tyckas grunda sig i det rent biologiska och kemiska kan istället härledas till den västerländska kulturen och den sedan renässansens dagar dominerande roll det visuella haft och förstärkt, först i och med boktryckarkonsten, uppkomsten av perspektivritningen och uppförandet av kartor och senare av avancerad kommunikationsteknik, kommersialisering och massmedia.

Men tilltron till det visuella är som sagt ingen naturlig sanning utan kulturell, inuiternas kultur lägger inte alls samma vikt vid det synliga, kanske för att hörseln, lukten och känseln säger mer om ett landskap där snö och is är under ständig förändring. Eller kanske för att vi med synen alltid står just på kanten till världen, som betraktare, medan vi med det haptiska, med hud och med hörsel alltid står mitt i, som deltagare.

Igår

hon dansade fram

uppe på kanten   liksom runt fontänen hela

vägen

cirklade runt studsade för alla att se

det var innan regnet

(men inte långt ifrån)

jag ville fånga henne

jag ville veta

musiken i hennes öron

men det var igår

nu är hon borta

och platsen är en annan

ARKITEKTURENS MOCKASINER

Pocahontas kunde se saker i världen som John Smith aldrig tänkt på, trots att han rest mellan kontinenterna och sett så många olika platser. Han, som borde upplevt så mycket, sett så vitt skilda situationer och civilisationer saknade ändå något som denna indianprinsessas hela existens kretsade kring - en omedveten men självklar inlevelseförmåga. Inte bara till människor utan även till djur, växter, ja, till och med stenar.

Pocahontas, vars namn betyder ”hon som är lekfull”, sätter fingret på något som visserligen inte är unikt inom djurvärlden men som ändå anses vara en av människans viktigaste särdrag, vår empati. När vi ser en annan människa göra sig illa får det oss att känna samma smärta, ser vi någon som skrattar så börjar det dra i de egna smilbanden. Det finns forskning som visar att det är samma områden i

hjärnan som reagerar vid egentlig smärta som då vi betraktar någon annan utsättas för smärta. Kroppen använder sina egna minnen för att återskapa dessa känslor, håller ett register över all kunskap som samlats under livet – inte bara genom den egna upplevelsen utan genom sådana medier som litteratur och film.

Visst skulle det vara lättast om alla kunde gå i samma skor, men ack så tråkigt. Jag lånar hellre någon annans mockasiner ett litet tag.

Pocahontas, levde under 1600-talet och var dotter till en indianhövding av stammen Powahan. Hon hade stort inflytande över sin far och räddade på så sätt den engelske kaptenen John Smiths liv. 1995 skapade Disney en film baserad på Pocahontas möte med John Smith.

"You never really know a man until you understand things from his point of view, until you climb into his skin and walk around in it."

ur *To Kill a Mockingbird* av Harper Lee

I SKUGGAN AV EN BILD

Jag vill stänga av ljudet när det börjar bli allt för skrämmande, men ljudet från mina egna andetag, hjärtslag, för dessa finns ingen avstängningsknapp. En enkel bild, med mig utanför, inte bara utanför rummet utan även utanför tiden. Det är Tyskland år 1940 och Hitlers rikskansli sträcker sig ännu längs Voßstraße i Berlin. Vägen fram till rikskanslern är lång, samtidigt som den är allt för kort, för kort för att vändas på.

Jag leder mig själv genom en skuggvärld av rum, försöker att återskapa det som inte går att röra vid. Men mina ögon står inte ensamma i sökandet, plötsligt framkallar synen av de släta ytorna ett intensivt bläddrande i kroppens kartotek över minnen och upplevelser, situation efter situation återupplevs så att jag känner marmorn under fingrarna, vet hur mina stegs ekon blir förvirrade fångar som förtvivlat springer mellan väggarna. Jag

känner nackhåren resas – jag står utanför bilden, men anar ändå de stumma fönstrens iakttagande, att synas men att själv inte kunna se.

Ja, jag vill stänga av ljudet, men för det egna kan öronen inte blunda. Istället slår jag ihop boken.

Hitlers rikskansli i Berlin, även kallat "Nya rikskansliet", ritades av Albert Speer och upprättades 1938 som en maktsymbol för det nya Tyskland. Den väg som ledde från entrén till Hitlers arbetsrum utformades medvetet för att få besökarna (bland annat utländska diplomater) att känna sig obekväma och osäkra inför mötet med führern. Rikskansliet överlevde visserligen andra världskrigets flyganfall men jämnades senare till marken av den ryska ockupationsmakten. Det som återstår är de foton som återfinns i tyska Bundesarchiv.

- Vad ska du fota?

- Jag ska fota väggen.

- Men varför då?

- Jag tycker den är vacker. (Den lockade mig. Den såg så mjuk ut och jag ville röra.)

En stunds tystnad.

- Den är vit.

Ja, det var den. 5-åringen hade rätt, och jag, jag hade fel, väggen var inte len, inte mjuk.

Den rev.

DET VISUELLAS MAK

Arkitekturen bygger på oss själva. Inte bara på våra kroppsliga mått i meter utan även i en mer sinnlig form. Man kan se det som en dialog mellan våra kroppar och arkitekturen, vi skapar något som i sin tur studsar tillbaka på oss och skapar något nytt. I stunden då vår studsboll av idéer träffar det vi betraktar händer något, bollen förändras och kommer tillbaka mot oss i en ny form.

I skapandet av arkitekturen är det visuella dominerande, vi ritar våra streck, skapar tredimensionella bilder i våra datorer och går runt i dessa virtuella världar, ändrar och filar tills vår artificiella lilla promenad känns fulländad. Ritningar skickas iväg, mark grävs upp och plötsligt är den där – det önskade rummet. Eller? I jämförelse med ritningarna ser allt korrekt ut, men det är något som inte stämmer. Plötsligt känner vi lukter som våra avatarer aldrig sagt någonting om, gatans våta asfalt som torkar upp i den låga höstsolen, varje steg är plötsligt så mycket mer än ett musklick framåt, markens hårdhet pulserar

upp i våra vader, en plötslig vind letar sig in under våra jackor och får oss att rysa, i lä mot fasaden strålar kylan från tegelstenarna in genom jackan, blundades försöker vi ta en paus från tillvaron, vårt rum, men våra kroppar stänger inte av, vi hör kyrkklockorna från Tyska kyrkan och långt borta en ambulans. Det är ingen idé att blunda inser vi.

I vår upplevelse av arkitekturen, spelar så många fler aspekter in än vid skapandet av den. Långt innan vår tidräkning fastslog Aristoteles att människan hade fem sinnen; hörseln, känseln, synen, smaken och lukten. Det intressanta är hur synen så helt dominerat arkitekturen trots att lukt/smaksinnet anses vara det som ligger kvar starkast i våra minnen och hörseln vara det sinne som sist lämnar oss när vi går in i en narkos eller koma. Och då har vi inte ens nämnt huden, muskelsinnet eller förnimmelserna av våra kroppars rörelse i rummet.

Kanske är det lättare att blunda om man koncentrerar sig på ögonen.

“Det finns en förfärlig vana som människor ibland faller in i. Det är vanan att vi använder hjärnan baklänges: inte för att utforska världen och förstå den, men för att övertyga oss själva att världen är så som vi vill att den ska vara.” /Ran Prieur

ÖGON I NACKEN

Människan är ett däggdjur på två ben med fullt fokus på det som är framför henne. Ögon, öron, näsa och mun är alla mer eller mindre riktade framåt - vi har inga ögon i nacken. Däremot har människan en kropp som kan vridas, böjas och sträckas och på så sätt kan vi rikta våra sensoriska ingångar mot alla möjliga håll. Och så har vi ju huden.

Huden täcker hela kroppen, utan fokus på vare sig det som är framför kroppen eller bakom kroppen, den rapporterar både om den bitande vinden mot dina kinder och om den varma strålningen från fasaden du lutar dig mot. Huden har fördelat ut sina kluster av känslighet - några är samlade ute i fingertopparna, andra nere i fotsulorna och en tredje grupp har lagt sig skavfötters med håren uppe i nacken. Huden är våra ögon i nacken.

AVTRYCK

I Gamla stan i Stockholm finns en liten pojke, han sitter alltid på samma plats, en liten kropp av metall är han, vilandes med armarna runt knäna uppkrypen på en bänk. Det finns inga självklara vägar till den lilla pojken men ändå finner människor sig fram. Kommer jag dit när det är tomt, när det bara är den lilla pojken och jag är vi ändå inte ensamma, det vittnar hans blanka panna om, mynten vid hans sida. Det är en lyckopojke och människor har tillåtits komma nära, lämna sina avtryck och mynten får ligga kvar.

Långt från Gamla stans gränder, i en annan stad, gör jag ett annat besök. Det var längesen sist och jag får ta nya vägar, fråga mig fram, men till slut hittar jag. Någon har redan varit där, hon har blomster i sin hand. Men det är oktober nu så jag ger henne höstens fallna löv och smeker hennes kind.

VÄNTA ETT TAG

FRAM & TILLBAKANDET

Jag läser att det är farligt för hälsan att pendla. Jag smakar på ordet. Pendla. Jag tänker på lekplatsens gungor och på hur jag och E gungade tvilling. Känslan av frihet, hur kroppens rörelseenergi och rytmer genererades vidare in i gungan och höjde oss över världen. Självklart är det inte gungor som avses i artikeln, utan jobbpendlandet. Att det leder till stress och fråntar oss tid som vi istället kunde använda till att röra på oss mer eller umgå med våra vänner och familj.

Det är lite märkligt hur pendlandet mäts i tid, och inte i sträckor, allt snabbare fordon har distanserat oss från de egentliga sträckorna, hastigheterna har skurit av kontakten mellan våra kroppar och omvärlden. Två timmars pendlande avser här en betydligt längre väg än den mil fötterna klarar av på samma tid. Jag tänker att det inte är själva fram-och-tillbakandet i pendlandet som är av ondo, utan hur vi utför detta fram-och-tillbakande. Promenerande människor kan ju stå

över gymkortet, de behöver inte ens byta om till funktionella kläder som andas och leder bort fukt, vid vanlig promenadtakt är nämligen både andning och värmereglering något som den mänskliga kroppen klarar utmärkt på alldeles egen hand.

Men jag kan inte släppa tanken på gungan, vad det är som är så oerhört upplyftande med att gunga. Barnen väljer demonstrativt bort sandlådan om det bara är någon som är villig att ge dem fart. Sen, när man efter lång tids övande äntligen fått in snitsen själv och inte längre behöver någon som puttar på får man för sig att det nog inte är riktigt okej att gunga, och hoppar av.

Jag tänker att det är något med friheten och lättheten som gör gungandet så härligt. På samma sätt som det är rent underbart att slänga benen över en kant och låta dem dingla, en kombination av fötternas frihet och tryggheten som en upphöjd position ger en – möjligheten att blicka ut över tillvaron.

Men att dingla med benen är inte alla förunnat, att dingla med benen kräver inte bara en viss typ av normbrytande men även en viss typ av platser, för å ena sidan ska man komma tillräckligt högt upp för att inte nå ner till marken och å andra sidan ska platsen inte vara allt för högt upp – för då når man ju inte att komma upp överhuvudtaget. Det krävs

sannerligen en särskild slags arkitektur för denna undanskymda aktivitet. Och med arkitekturen kanske även människorna som inte kan låta bli, att släppa benen loss.

Ja, tänk att ha rätten (och möjligheten) att dingla med benen. Det skulle vara fint.

ÖVER STAD UNDER TYSTNAD

Det är strax innan skymning, vi ses i ett område okänt för mig, vi springer över asfalten och hoppar över bänkar. Vi balanserar på murar, staket och byggvagnar, drar oss uppför väggar och kryper under byggställningar. Ganska snart, nästan genast, ångrar jag att jag tagit med kameran, den begränsar mig, jag blir en enarmad bandit, kan inte ta ut svängarna, ta i som jag vill. Ändå blir jag trött, jagar den knallgula kepsen, så långt sträcker sig medvetandet, till nästa hinder, nästa järnräcke, jag känner smaken av det genom fingrarna, hör dess ihållighet i tystnaden.

Tystnaden är ett villkor, den blir en befrielse, en lättnad, vi landar mjukt på framfötterna och låter kroppen vara för sig, tala för sig. Vi hoppar ner för en mur, någon står över och det är okej, vi gör det vi vill, hoppar över eller springer runt. Jag balanserar lite extra på en gatukant. Så faller mörkret, vi tar oss igenom en träddunge, det är brant och mörkret drar

ner farten men vi fortsätter, trevar oss fram med armar och ben, ute i gatljuset tar vi ut stegen igen.

Världen vänder sig för en stund ut och in, kroppens utsträckning i rummet blir tillvarons yttre gräns. Vid ett fåtal tillfällen spricker bubblan, en gång inser jag att vi krånglar oss igenom ett räcke vid ingången till en kvällsöppen mataffär, en annan att vi snurrar oss fram på fel sida om staketet utanför en pub. Men det är endast maskor i tidsväven.

Så tar det slut, vi är tillbaka där vi började, gatan ser annorlunda ut, som allt annat efter solens nedgång. Vi sträcker på oss. Ansikten sträcks ut i leenden. Jag tar cykeln hemåt, framlyset flackar, liksom min egen osäkerhet, var det höger här? Eller vänster? Men så kommer jag ut på den välkända cykelbanan, den som sitter i ryggraden, i vaderna. Jag ställer in autopiloten och låter benen dra, svetten kyler i armhålorna. Jag fortsätter i tystnaden, leendes.

FRUSEN MUSIK

Oavsett om det är Goethe eller filosofen Friedrich Schiller som står bakom uttrycket att ”Arkitektur är frusen musik” måste jag protestera. De kunde inte ha mer fel! Arkitektur är allt annat än frusen, arkitektur är ett verb.

Liksom litteratur och konst skapas i mötet med läsaren respektive betraktaren skapas arkitekturen i mötet mellan den mänskliga kroppen och den arkitektoniska situationen. Men det finns något som skiljer arkitekturen från de andra konsterna, nämligen det att samtidigt som kroppen via sinnena återskapar tillvaron är kroppen en del av den tillvaron som återskapas. En deltagare och inte bara åskådare.

”[A]rchitecture, like all other cultural objects, is not made just once, but is made and remade over and over again each time it is represented through another medium, each time its surroundings change, each time different people experience it.”
/Adrian Forty

Arkitektur blir på så sätt aldrig fast utan relativ de skeenden och de kroppar som rör sig i rummet. Liksom ett rums karaktär förändras över dagen och över årstiderna i och med föränderligt väder påverkas rumsupplevelsen av den enskilda kroppen och dess minnen. Men visst finns det likheter med musik, människan är en musikalisk och rytmisk varelse, vi letar efter takt och ton även i tystnaden, vi har en förmåga att ta till oss dessa och införliva dem i våra muskler, vi kan enkelt falla i samma takt som den vi går bredvid. På samma sätt försöker vi gå samman med rummets melodi, bli ett med det.

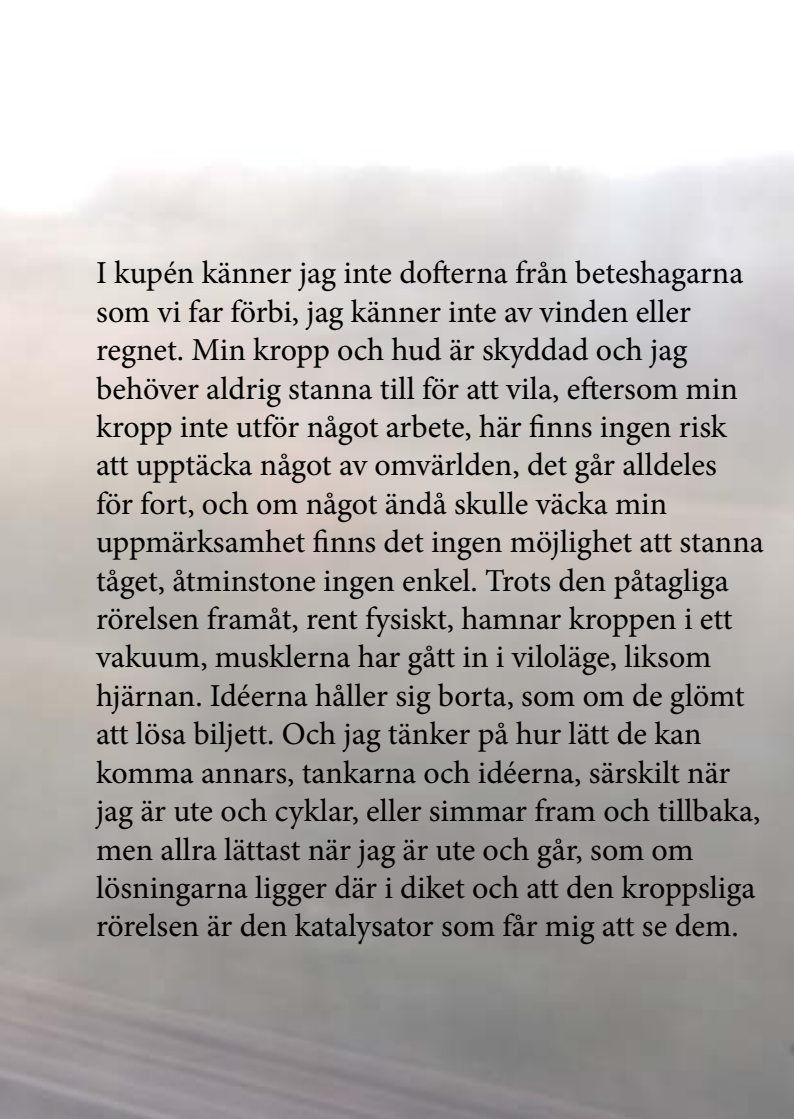
Det kroppsliga mötet med arkitektur är uppenbar i aktiviteter som skateboarding och parkour, då kroppen är i extremt fokus och i total närvaro med omgivningen. Medan arkitekter arbetar med det visuella, med ytan och med en idé om rummets funktion väcker traceuren och skejtaren den rörelse som finns i rummet. För den som ser arkitektur som flöden blir rummet en plats för möjligheter istället för ett objekt. Ett verb helt enkelt.

KROPPENS HASTIGHET

På tåget mellan där och här läser jag, utanför rutan sveper landskapet förbi men det är mycket sällan jag ser upp för att betrakta det. Jag sitter kvar i mitt säte, stilla, men ändå i rörelse. Så inser jag plötsligt det komiska i situationen, boken *Wanderlust* som jag har framför mig handlar om gåendet och i kapitlet jag just läser resonerar författaren kring just tågresa, och tiden. Rebecca Solnit berättar hur tågets ankomst i vårt samhälle blev starten på vägen mot en ny tillvaro, en tillvaro som tar oss längre och längre bort från våra egna kroppar, där våra kroppar istället för att användas skickas runt i ett mekaniskt system likt kollin, och utan att det gjort våra liv enklare - istället för att spara tid genom att resorna går snabbare börjar vi resa längre och längre. Istället för i kilometer börjar vi mäta resorna i minuter. Vi hamnar i ett ingenmansland där det verkliga livet utspelar sig på ständigt fjärran fronter.

I kupén känner jag inte dofterna från beteshagarna som vi far förbi, jag känner inte av vinden eller regnet. Min kropp och hud är skyddad och jag behöver aldrig stanna till för att vila, eftersom min kropp inte utför något arbete, här finns ingen risk att upptäcka något av omvärlden, det går alldeles för fort, och om något ändå skulle väcka min uppmärksamhet finns det ingen möjlighet att stanna tåget, åtminstone ingen enkel. Trots den påtagliga rörelsen framåt, rent fysiskt, hamnar kroppen i ett vakuum, musklerna har gått in i viloläge, liksom hjärnan. Idéerna håller sig borta, som om de glömt att lösa biljett. Och jag tänker på hur lätt de kan komma annars, tankarna och idéerna, särskilt när jag är ute och cyklar, eller simmar fram och tillbaka, men allra lättast när jag är ute och går, som om lösningarna ligger där i diket och att den kroppsliga rörelsen är den katalysator som får mig att se dem.

Uttrycket 5 km/h-arkitektur betonar sambandet mellan kroppars hastighet och relationen till vår omgivning. Medan vår tekniska utveckling farit fram med tågets hastighet har våra kroppar knappast kommit mycket längre i evolutionen sedan den moderna människan uppstod för omkring 200 000 år sedan. Våra sinnen är ännu anpassade för en tillvaro där hastigheter aldrig överskred de som den mänskliga kroppen i sig själv kunde skapa genom gåendet eller springandet. Det är därför som ögat inte hinner uppfatta detaljerna när vi färdas fortare, ljud förvrängs och det taktila, det att röra, skulle innebära en risk att slita av sig armen.

Ja, det har gått fort framåt, så fort att vi inte ens hunnit (vilket är fallet med andra naturliga faror såsom höga höjder och giftiga djur) skapa en höghastighetsfobi. Bara ett lätt illamående.

UTROTNING PÅGÅR

I sin bok *Wanderlust* skriver Rebecca Solnit att gåendet är på utdöende, snart endast ett minne blott. Undanträngd av jakten på tid, av teknikens framfart och det växande avståndet mellan våra kroppar och vår tillvaro har gåendet snart förpassats till sälla jaktmarker där det får gå runt bland dinosaurier, dronter och högar av tjock-TV.

Gåendet har ändå kämpat på ett bra tag, vissa påstår att vårt släkte strosat runt på två ben i närmare sju miljoner år (!) och det tycks ju ha fungerat rätt bra fram till nu. Ännu tvista de lärda om varför människan gick från fyrbenthet till tvåbenthet; en teori säger att tvåbentheten gjorde det möjligt att

samla och bära på mer mat, vilket frigjorde tid till social samvaro, en annan teori är att vi ett tag levde våra liv vadandes i vatten, och en tredje teori vill slå fast att tvåbentheten var till för att exponera det manliga könsorganet och de kvinniga brösten. Men att tvista om varför vi kommit att gå på två ben kanske inte är det viktigaste – oavsett vad anledningen var så har vi levt med den i betydligt längre tid än vad vi levt med bilen, eller jordbruket för den delen.

Så varför förkasta något som haft så många år på sig att utvecklas och förfinas?

Quende
hänvisas ti
andra sida

“A CITY MADE FOR SPEED”

Att skapa en modern stad, som *La Ville radieuse* (“Den framstående staden”), var för arkitekten Le Corbusier att skapa en stad för de nya hastigheter som användandet av bilen innebar. Dessa nya mekaniska kroppar ställde inga krav på detaljerade fasader eller slingrande stigar, deras högsta önskemål var snörräta och friktionsfria vägar som skulle ta dem snabbast möjligast från punkt A till punkt B. Vägen var aldrig målet utan något som skulle övervinnas.

Le Corbusier satte bilen i centrum och förpassade människorna till byggnader som i sig själva skulle fungera som städer, alla människans behov skulle uppfyllas inom den egna byggnaden som till exempel i Le Corbusiers flerbostadshus *Unité d’Habitation* i Marseille. Just den här byggnaden har liknats vid ”en mammut lagd på en sågbock” och mammutar är ju visserligen häpnadsväckande. Bara något för stora - och utdöda.

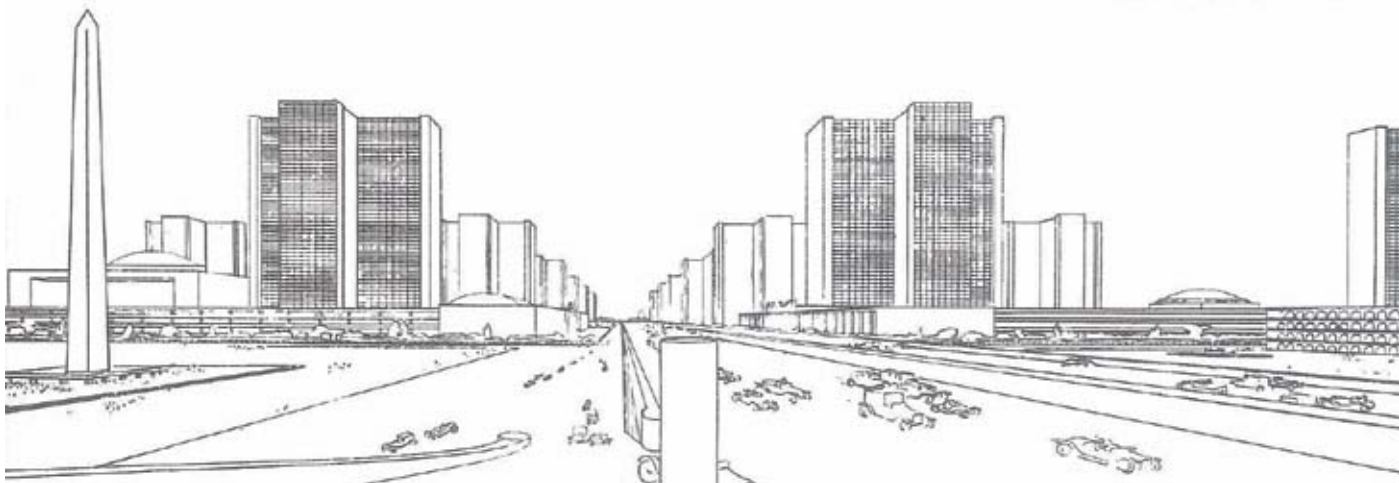
Det slog mig att Le Corbusier kanske hade läst Michael Endes historia *Momo och kampen om tiden*. Att han blivit inspirerad till att rita *La Ville radieuse* utifrån den imaginära *Tidsstaden* där människorna

hastar fram för att spara tid. Men så kommer jag på att *Momo* gavs ut på franska först 1988, mer än 50 år efter Le Corbusiers idé. Jag förkastar min teori och tar en promenad, då klarnar tankarna, kanske är det tvärtom! Visserligen har jag inte säkrat några bevis men de grå herrarna, de som stjälar tiden från Momos vänner, är till utseendet slående lika Le Corbusier liksom *Tidsstaden* är slående lik *La Ville radieuse*...

“A city made for speed” är ett citat från Le Corbusier, tankarna om *La Ville radieuse* publicerades 1935.

Barnboken *”Momo och kampen om tiden”* handlar om flickan Momo och hennes kamp mot ett gäng tidstjuvar. Boken är skriven av tysken Michael Ende 1973 och kom ut på svenska 1980.

Ovan: *La Ville radieuse* Föregående sida: *Tidsstaden*

BROMSSTRÄCKA NOLL

Alla hastigheter innebär bromssträckor, att beräkna bromssträckor är i närheten av att förutse vädret – det är många faktorer som spelar in. Överlag blir bromssträckan längre när hastigheten är högre. Mer minns jag inte. Men jag minns en man som kom cyklandes och plötsligt bromsade in, på en raksträcka utan avfarter, utan något till synes särskilt. Mannen klev av cykeln, fällde ner stödet och tog några steg runt, så böjde han sig fram och luktade på en av de utslagna nyponrosorna. En bra stund. Parallellt med cykelbanan gick Den Stora Vägen, parallellt med mannen hundratals bilister som aldrig skulle stanna bilen för att lukta på en nyponros. Deras kroppars hastighet gjorde dem blinda för nyponrosorna, deras ögon hann aldrig uppfatta varken deras rosa lyster eller deras doft, humlesurret överröstades av bilstereon. Och även om de skulle uppfattat rosorna, vem stannar en bil på Den Stora Vägen för att lukta på blommor?

Men även att bromsa in en cykel vacklar på gränsen till vad jag gör. Då föredrar jag gåendet där bromssträckan sträcker sig till ett steg eller två, och där det är så lätt att backa med fötterna, så lätt att vända ett helt varv runt. I Venedig är gåendet ännu en del av vardagen, stadens särskilda situation med sina kanaler har helt enkelt förhindrat bilarna från att inta staden. Jag har läst att människor som bor i Venedig har en större tolerans för att personer inte kommer i tid till möten, det faktum att de flesta promenerar dit de ska innebär att chansen för att man på vägen till en sammankomst stöter på någon som man känner är väldigt stor. Och i Venedig räcker det inte med ett hastigt ciao.

Ja, gåendet tillåter en att enkelt kunna reagera på både händelser i den nära omgivningen och på kroppens tillfälliga impulser. Som när man hittar ett hål och funderar på hur det känns att krypa ner i det.

DEN SOM (INTE) SÖKER

Det var inte meningen, men benen drog uppför backen. Knappast en genväg. Och så; en utsikt, en vy, ett objekt för kameran. Men det var något som stod i vägen för kameran, något annat som krävde min uppmärksamhet och lockade med sin absoluta närhet – till skillnad mot kyrktornen och skraporna hade jag ju här något inom räckhåll, något att dra händerna över.

I kontakten mellan det rostiga och min hud vibrerar det till i gommen, jag minns plötsligt hur det smakar, ja, det rostiga. Jag pillar loss en brunröd flaga, men jag kan inte minnas när det senast var jag fick för mig att slicka på ett rostigt maskpiskarställ.

Det måste varit längesen.

DET FJÄRDE STEGET

Människor bär på minnen, vi kommer ihåg episoder från vår barndom och hur saker smakade, ibland överdriver vi. Allt detta lagras inom oss, vi samlar in information genom våra olika sinnen och pysslar ihop dem till ett gemensamt intryck. Vissa minnen handlar om bankkoder, namn på romaner eller vilket år slaget vid Poltava stod. Andra minnen plockar vi fram enbart för nöjes skull - *kommer du ihåg när vi...?*

Så finns det minnen som vi använder utan att veta om dem, våra muskelminnen. Muskelminnena är det som gör att vi kan gå och cykla i ett jämnt flöde, utan att behöva tänka på varje liten rörelse. Det sägs att människans gång är så komplicerad att om vi började tänka på den skulle vi bli så förvirrade att vi inte skulle kunna ta ett steg mer. Det är lite som med humlan som egentligen inte borde kunna flyga.

För musiker är muskelminnet oundgängligt, cellisten vet var de ska sätta fingrarna och trombonisten hur långt draget ska förlängas för att få det rätt. Egentligen är alla människor dagligen beroende av muskelminnet, vi behöver inte se lysknappen hemma i badrummet för att snabbt hitta den, vi knyter snörena på rutin och vi går i trappor utan att snava.

Just trappor är fascinerande, jag har hört att man efter tre trappsteg kalibrerat kroppen till trappstegets höjd och därefter sätter på autopiloten, behöver inte titta ner på stegen för att kliva uppåt eller nedåt med alldeles lagom kliv, inte för låga och inte för höga.

Om det är någonstans dödsstöten ska sättas in, så är det just där. I det fjärde steget.

SANNING OCH KONSEKVENNS

En gång tog jag mig till Vasaparken i Stockholm, jag hade tänkt på den länge, jag hade aldrig varit där. Det här var någon gång efter 2007, året då parken belönades med ett fint pris. Och jag hade sett bilder, professionella foton på böljande landskap och obegränsade ytor.

Dagen var solig och kanske var vädret det enda som riktigt stämde överens med bilderna jag sett. Den skala jag förväntat mig, upplyftheten, infann sig inte. Lite besviken slog jag mig ner på en kulle. Jag stötte händerna mot det röda, och kände. Oj.

Här var det mjukt tänkte händerna och trevade vidare, drog resten av kroppen med sig. Ja, hela kroppen rullade med nerför kullen. Där låg jag utfläkt med hela himlen ovanför. Wow!

Sen testade jag studsmattorna.

HOMO LUDENS

I leken är allt möjligt.

I leken springer fantasin fritt.

I leken fångas Här&Nuet.

Det finns de som menar att det är leken som tagit oss in i civilisationen, in i det samhälle vi nu lever i.

Det är skrattretande.

Att något så sprudlande som leken, bör tas på så stort allvar.

Begreppet Homo ludens (den lekande människan), myntades av den holländske kulturhistorikern Johan Huizinga (1872-1945). Enligt Huizinga är leken ett grundläggande element för formandet av den mänskliga kulturen.

tänk om man skulle

liksom ändå i väntan

(på tåget vagnen henne)

hoppa över pollarna vid Posten

ja hoppa bock

bocka av minuterna en en en

så

nu var det klart

nu är du här

STÖTTEPELARE

Det är mitten av 60-talet och 18-åriga Temple Grandin bygger en krammaskin åt sig själv - inspirerad av de anordningar som lugnar boskap inför veterinärbesök. Temple lever med utpräglad autism och lider av häftiga panikanfall, hon klarar inte av mänsklig beröring. Men krammaskinen hjälper, den trycker mot hennes kropp, gör henne lugn, det är hon som bestämmer, hon som har kontrollen.

Att beröring påverkar oss är det nog få, om ens någon, som inte håller med om. Jag tänker på den tyske kejsaren Fredrik II's experiment på spädbarn

som efter en tid utan mänsklig beröring avled, en skrämmande men tydlig insikt i våra kroppars behov. Idag visar vetenskapen att det är huden själv som vid fysisk beröring bildar det lugnande hormonet oxytocin.

Jag undrar om huden kan skilja levande människor från död materia? Eller åtminstone att det låter sig luras ett litet tag?

Temple Grandin är professor i husdjursvetenskap vid Colorado State University. Hon föreläser även om autism.

EXTERNA SUPERKRAFTER

Den mänskliga kroppen är märkligt dysfunktionell, i jämförelse med jordens elitorganismer är det ett under att vi överhuvudtaget har överlevt. Vi inte bara saknar huggtänder och snabba ben för jakt, vi har inte ens en egen päls att värma oss med.

Men vi har vår hjärna. En hjärna som ingen annan organisms hjärna kan mäta sig med. Och med hjälp av denna hjärna har vi skapat våra egna externa superkrafter. Idag kan vi inte bara jaga djur och klä oss i deras pälsar utan även flyga likt Stålmannen, förflytta berg som björnen Bamse och kasta eld som vilken idiot till ond fiende som helst.

Jag fascinerar av relationen mellan människan och tekniken, en dag bestämmer jag mig för att räkna sladdar, de tunna, ofta vita, som hänger och slänger runt halsarna på folk, men jag tappar räkningen, de blir för många och jag tar en paus. Jag tänker på hur vi med digitaliseringen främjar oss från kroppen, distanserar oss från det köttsliga. Vi är ständigt uppkopplade men ändå fränkopplade från den

nära omgivningen, och aldrig riktigt avkopplade, trots att det mesta av vårt minne och de kunskaper som tidigare lätt bars innanför huden nu lagts ut i en slags externa lagerlokaler i form av till synes obegränsade minneskort, molntjänster och smarta mobiler. Vi samlar allt i cyberrymden, den säger till oss hur mycket klockan är, när bussen kommer, och om vädret kommer vara bättre eller sämre när vi ska ta oss hem från jobbet senare under dagen. Vi behöver inte fråga någon främling, vi behöver inte se på någon annan. Det har blivit effektivt, tillvaron enklare att leva i.

Men ibland undrar jag, som till exempel då en av dessa externa hårddiskar kraschar. Då jag får leta i mitt eget minne efter allt det jag samlat på mig. När jag upptäcker att jag inte ens minns hälften undrar jag hur det gick till, hur vi kunde göra oss så sårbara, så beroende.

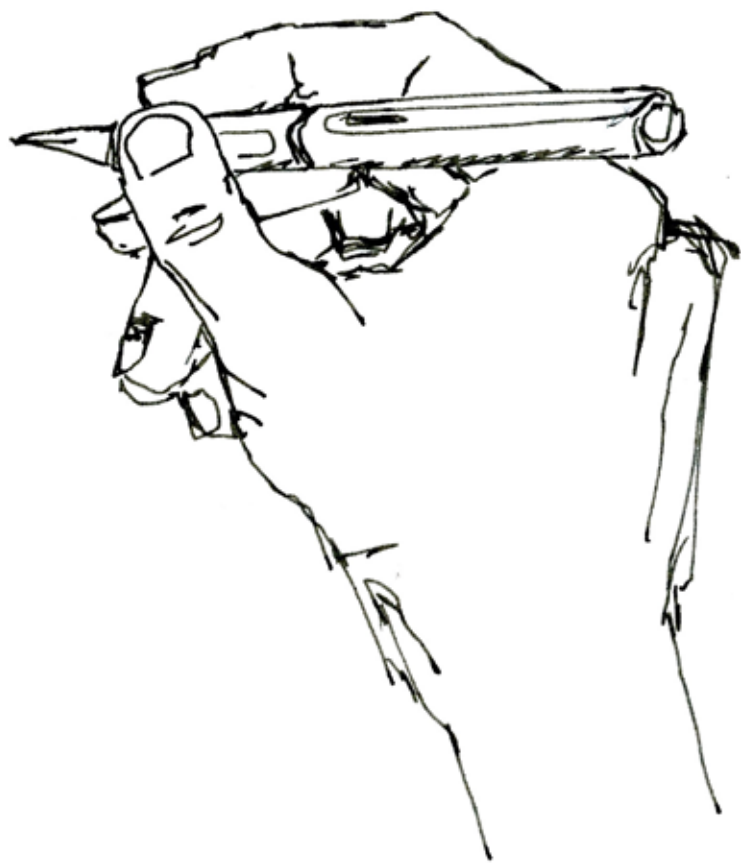
Och i så fall, om det är värt det.

Jag minns pelarna vid Börshuset. Självklart har jag mätt deras omkrets med min egen famn. Och jag har knackat på deras släta yta, just som vår lärare en gång bad oss göra. Jag minns ljudet och vibrationerna som slussades in genom knogarna i varje slag. Hur den rörelsen, det korta mötet mellan kroppen och det till synes stumma, avslöjade en hemlighet. En kunskap som stannade kvar, när allt annat föll i glömska.

LURAD PÅ KONFEKTEN

Du surfar runt på nätet och blir tipsad om en konstutställning, du klickar dig enkelt vidare till konstnärens hemsida, du läser om konstnären, om hans intentioner och hur du ska tolka verken, du tittar på de videoverk som ligger ute. Du får allt serverat och känner dig nöjd, ruskigt nöjd, utan att ha lämnat rummet (eller stolen för den delen) har du tillgodogjort dig inte bara utställningen utan massor av extramaterial som troligen inte varit tillgängligt på konsthallen. Du tänker att du inte längre behöver gå till konsthallen, du har ju redan sett allt, så du ger tummen upp och loggar ut.

ÖGON ÖRA NÄSA MUN

Ögon, öra, näsa, mun. Huvud, axlar, knä och tå. Varje del har sitt namn, varje del sin funktion. Kanske började det redan innan Carl von Linné men den mannen bidrog verkligen till vår mänsklighets förkärlek och maniska behov av att sätta namn på saker och ting, att isolera dem från allt annat. Ögonen ser, öronen hör, tungan smakar, näsan luktar, huden känner, katten jamar.

Att dyka ner under huden och utforska kroppen är som att på universitetet inse att det man lärde sig på gymnasiet var en kompromiss, en förenkling av system och skeenden, och att det egentligen förhöll sig på ett annat sätt. Vår kropp är komplex, inget organ verkar självständigt, ingen cell är en ö i havet. Som huden. Hud är inte bara det som täcker våra muskler och inre organ, även ögonens hornhinnor, öronens trumhinnor och papillerna på vår tunga är en form av hud. Och de känner varandra.

Det är som att med ögonen se någon dansa, det fortplantar sig in i kroppen, ett tillhörande

musikstycke förstärker via öronen känslan, rytmen och rörelserna. Eller att med ögonen se ett äpple – näsan vet dess lukt redan på avstånd, handen dess form och tyngd, gommen dess motstånd och öronen ljudet av att bita i det.

Redan vid åtta veckor har ett foster utvecklat sin haptiska förmåga, det vill säga hudens förmåga att känna av dess omgivning, utifrån denna hud utvecklas sedan de andra sinnena, först hörseln, senare det visuella. Synen är faktiskt inte i sitt esse förrän en tid efter barnets födelse. Men denna naturliga ordning med huden i täten följd av hörseln och med synen i släptåg ställer vi helt på ända i våra fortsatta liv, efter att som barn ha utforskat och lärt känna världen med hela kroppen fokuserar vi på det visuella, därefter det hörbara. Huden, så starkt förknippad med den köttsliga kroppen, förpassas. Vi försöker ignorera den.

Om det nu är möjligt.

*jag minns alla
väggar*

*och hur jag
brukade
ta på dem*

HYGROMETER

Dagarna har blivit kortare, efter helgen blir det påtagligt, mörkret. Vardagen kommer med disciplinen, nu gäller arbetstiderna, samma året om, oavsett väder, oavsett kroppens form. Jag pratar med en vän som börjar ställa sig mentalt för december, för det absoluta mörkret, och kylan. Om jag kunde gå i dvala skulle jag göra det får jag höra.

Själv har jag alltid älskat årstiderna, för deras okynighet, för att de inte går att styra, för deras variation. På samma sätt älskar jag väder, för att de slår till utan förvarning, lurar metrologerna på SMHI och skrattar oss i ansiktet. Många gånger upptäcker jag att det regnar först när jag öppnar ytterdörren, då när fukten i luften slår emot mig och det svaga ljudet av vattendropparna är nära nog för att uppmärksamma mina öron. Då saknar jag det plåttak som en gång fanns utanför mitt fönster, det som liksom en elgitarrs förstärkare gav regnet en megafon att spela i. Det var som att vakna i ett tält ute på ängen, med bara en tunn tältduk mellan

kropp och utomhus avslöjas regnet långt innan man öppnar ögonen, genom ljudet men även hudens inbyggda hygrometer.

Men ibland kan vädret och senhöstens så-in-i-märken-kalla regn få kroppen att slå bakut, vilja kura kvar i sängar, i varma bad, inomhus, skyddad. Huden reagerar så absolut på temperaturen, på vädret, men även om vi lyssnar, så kan vi inte lyda. Åtminstone inte idag. Vi får lära oss leva med det, det regisserar oss, drar oss närmare husfasaderna, in under mesta möjliga skydd. Om det är möjligt går vi inte ens ut. Jag hörde en gång en sydeuropé säga att vi i Sverige inte har samma behov av våra torg och offentliga stadsrum som i sydligare länder, eftersom det är så få månader om året som befolkningen frivilligt vistas utomhus och att vi därför borde lägga ner mer tid och energi på våra privata bostäder.

Jag tänker att jag älskar vädret.

EN PROMENAD

Jag tar en promenad, det finns en plats jag velat se så jag letar fram kartan och krånglar mig fram till rätt adress, tittar upp och ner och åt sidorna. Är det så här det ser ut? Jaha, snön har försvunnit och solen skiner. Men det är inget som känns. Jag blir rätt snabbt nöjd med min lilla utforskning och bestämmer mig för att testa mig fram på en annan gata. Men då händer det. Internetuppkopplingen bryts och jag kastas tillbaka in i mitt sovrum.

ETT RECEPT

Du behöver:

1 stycke smärtfri kropp, valfri storlek

1 obegränsat rum

1 lagom dos tid

Gör följande:

Rensa kroppen från allehanda oegentligheter, såsom rörelsehämmande klädesplagg och tekniska hjälpmedel. Använder du en kvinnlig kropp var uppmärksam på objektifieringar och förtryck, men var inte orolig - de lossnar lätt bara du hittar dem. Frigör även rygg och axlar från eventuella bördor. Medan kroppen vänjer sig vid sin nyvunna lätthet kan du bereda de andra ingredienserna.

Även rummet ska rensas, säkerställ att inga entréavgifter smugit sig in via smutsiga skärbrädor, skölj noga under rinnande vatten så får du även bort den värsta kommersen. Se även upp för eventuella mörka hörn och oproportionerliga gaturum vilket kan leda till otrygghet och magsmärtor. När det gäller tiden är det enklast att välja en sort utan åtaganden, inplanerade möten och förutbestämda klockslag.

Så. Nu är vi redo.

Ta din kropp och ta din tid. Ta plats. Gå!

DEN SENASTE GENVÄGEN

Det finns så många olika slags vägar att ta mellan ett här och ett där. Det finns smala vägar, breda vägar, soliga vägar, och skuggiga, det finns vägar som tycks leda till en punkt B men som visar sig leda en runt i cirklar. Vissa vägar slingrar sig medan andra är nästintill fågelvägar. Det finns genvägar. Och senvägar. Ofta är den genaste vägen tydlig och klar – här är jag, rak och effektiv, det är mig du ska gå.

Hela vägen fram.

Vad är väl en gångtunnel? Den kan ju vara
fruktansvärt tråkig, och dötrist, och tråkig igen.

Ja.

Och så alldeles, alldeles underbar.

A handwritten expression of laughter, consisting of the word 'haha' followed by an exclamation mark. The letters are connected in a fluid, cursive style with loops and a wavy baseline.

ÄNGLAR

Snön är här. Den ligger lätt och luftig mot marken, fotstegen går kors och tvärs, ingen kan gömma sig, alla har lämnat spår efter sig i snön. Det är en glädje att slänga sig mot marken, vifta med armar och ben. Sedan bara ligga stilla ett tag. Den här graffitin kan ingen åtala mig för.

Snön fortsätter segla ner, och jag tänker att det går så mycket bättre att göra änglar i snön än i grus. Jag har testat, grusänglar är knepiga, de vill sig inte riktigt. Dessutom finns de inte med i Svenska Akademiens Ordlista.

Så då finns de väl inte.

ETT MANIFEST

Objektivitet existerar inte

- däremot inlevelseförmåga.

Det visuella är enbart en liten del av världen

- använd hela kroppen och gör din värld större.

Ta ingenting för sanning

- särskilt inte detta.

REFLEKTION

Att få göra det här examensarbetet har varit ett privilegium. Möjligheten att få gräva ner sig i just det jag själv vill. Att få samla ihop all kunskap, välja och vraka bland erfarenheter och litteratur. Och att få göra det precis som jag vill. Jag bestämde mig tidigt för att jag ville skriva, fotografera, filosofera, läsa och teckna, sådant som jag inte tyckte jag fått tillräckligt av under mina år på Chalmers.

Valet att göra ett examensarbete där processen varit viktigare än själva slutresultatet har många gånger känts skrämmande, troligen för att jag under min utbildning känt att det är just resultatet som räknas, och inte det jag lärt mig under processen. Jag har insett att det behövts ett stort mod, och framförallt en stor tilltro till mig själv och mina idéer. Det finns de som gör annorlunda för det annorlundas egen skull, ibland för att provocera. Att provocera har aldrig varit min mening, ofta är det processen som lett mig någon helt annanstans än dit jag från början tänkt komma. I början blev jag frustrerad över att

mina teorier sällan höll men efter ett tag vande jag mig, jag förväntade mig nästan att få bli överraskad.

Även mitt examensarbete har blivit något som jag kanske inte från början tänkt mig. I början funderade jag på människors stillasittande och hur stadsrummet kunde uppmuntra mer rörelse för en friskare befolkning. Men jag fann något annat, en ren fascination för kroppen och dess system, något jag i efterhand vet att jag hade redan under mina studier i biologi vid Göteborgs Universitet. Jag förstod inte hur människor kunde gå runt och ta deras kroppar för givna, för något självklart. På samma sätt som de tog resten av världen för given. Kanske är det min barnsliga nyfikenhet och kroniska fantasi som gör att så många märkliga tankar och idéer pockar på min egen uppmärksamhet.

Då jag påbörjade mitt examensarbete och upprättade min blogg var det ett verktyg för att få ner dessa tankar och idéer. Slutprodukten hade

jag tänkt mig som något mer traditionellt, en rapport från den ena pärmén till den andra, om hur kroppens sinnen fungerar, något om leken som metod för utforskning. Men i slutändan var det ändå bloggen i sig som blev mitt examensarbete. Ofta korta inlägg som egentligen ställde fler frågor än vad de gav svar. Jag tänkte att bloggen var en gubbe i lådan som när som helst och hur som helst hoppade ut ur det omedvetna och för ett kort ögonblick spräckte hål på både läsarens och mina egna föreställningar om tillvaron.

Jag vet inte om jag lyckats, men jag vet att oavsett, så kan jag gå ner från kullen med huvudet högt, och promenera vidare.

Göteborg i december 2012

Lillemor Boschek

*“...det filosofiska sökandet efter sanningen är som att leta i ett mörkt rum
efter en svart katt, som förmodligen ändå inte är där “ /F. H. Bradley*

OM KÄLLOR

När uppstår en idé? Och hur vet man var idén kommer ifrån? I mitt arbete har jag funnit inspiration och information från många olika håll, idéerna och tankarna som presenterats är sådana som grunnats på redan innan min tillblivelse. Ändå är det svårt att säga vilka som är mina egna och vilka som givits till mig med guldsked. Men kanske är det inte viktigast vem som står som upphovsman utan vad vi gör av idéerna. En särskild eloge vill jag ändå ge till de som betytt mest, de som gått före och vars verk är värda att spridas och diskuteras, om och om igen (för fullständig litteraturlista se sid. 108).

Beyond Culture av Edward T. Hall

Hall är antropolog och skriver här om människans relation till sin omgivning. En grundläggande idé är att vår uppfattning av omvärlden styrs starkt av vår kulturella bakgrund och att tankar och reaktioner som vi finner "naturliga" och "självklara" egentligen är ett resultat av alla de erfarenheter vi samlat på oss som individer ända sedan fosterstadiet.

The meaning of the body av Mark Johnson

En bok om hur människan skapar mening och förståelse i tillvaron. Johnson framhäver betydelsen av känslor och ser kroppen som ett sinne i sig, särskilt musklernas rörelse i relation till vår omgivning framhålls som en nödvändighet för vårt varseblivande. Genom att separera den köttsliga kroppen från det vi kallar medvetande inskränker vi vår förståelse av människans relation till tillvaron. Läsning som vidgar förståelsen för kroppens sinnen och deras interaktioner.

The Production of Space av Henry Lefebvre

Bland annat om hur skapandet av rum, och därmed arkitektur, sker i den enskilda individen och hur upplevelsen av rummet är starkt beroende av den situation som betraktaren befinner sig i, både fysiskt, mentalt och kulturellt. En bok som kräver tid.

Experiencing Architecture av Steen Eiler Rasmussen

Arkitekturklassiker om upplevelsen av rum. Rasmussen leder oss genom personliga vandringar och funderingar och diskuterar både skala, rytm, textur och örats intryck. En fin första inblick i arkitekturupplevelser där författaren även hinner ta upp massproduktionens behov av standardmått och det vanskliga i att betygssätta arkitektur.

Life between buildings av Jan Gehl

Modern klassiker av dansken som skickade ut arkitekterna i folklivet för att verkligen förstå hur vi fungerar. Gehl förklarar hur människans sinnen fungerar i förhållandet till sin omgivning, fokus ligger dock främst på synen och det visuella.

Cities for people av Jan Gehl

Gehl utvecklar sina resonemang kring vårt förhållande till stadsrummet och dess påverkan på vårt sociala agerande. Boken ger exempel på hur hans metoder kan ge tidigare tomma urbana miljöer mer liv och rörelse.

Sensuous Geographies av Paul Rodaway

Faktafylld bok om människans sinnen. Rodaway går systematiskt igenom det haptiska sinnet, lukt/smak-sinnet, hörseln och synen men påtar även det omöjliga i att separera de olika sinnena ifrån varandra då de ömsesidigt både förstärker och tonar ner de stimuli kroppen tar emot. Författaren presenterar även hur användandet av kartan påverkat vår världsbild och hur olika kulturer lägger olika stor vikt vid olika sinnen, för västvärlden dominerar enligt Rodaway det visuella.

Sofies värld av Jostein Gaarder

Introduktionskurs till filosofins värld i form av en ungdomsroman. Gaarder går igenom filosofins historia från de gamla grekerna fram till 1900-talet och lyckas med konststycket att förklara komplicerade filosofiska resonemang så att man faktiskt förstår, och får därmed läsaren att börja ifrågasätta sin egen plats i tillvaron. Ögonöppnare som tål att läsas många gånger.

Skateboarding, Space and the City – Architecture and the Body av Iain Borden

Intressant läsning om skateboardkulturen. Författaren är arkitekt och utforskar den påtagligt kroppsliga relation som skejtare har med sin nära omgivning. Boken lyfter upp idén om ”arkitektur som verb”, d.v.s. att arkitektens fokus bör ligga i människans rörelser och aktiviteter snarare än i enskilda objekt.

Arkitekturens kroppslighet - staden som terräng av Emma Nilsson

Doktorsavhandling om kroppslighet och den materiella relationen mellan kropp och arkitektur. Nilsson skriver om den ”spontana leken” och parkour, bland annat som en metod för att ifrågasätta användandet av det offentliga rummet men även som verktyg för att återupptäcka invanda rum och situationer.

Gryning över Kalahari av Lasse Berg

Lättillgänglig och inspirerande om människans utveckling och tillvaro från primitiv apmänniska till det vi idag kallar den moderna människan. Boken berättar bland annat om olika teorier kring människans unika tvåbenthet och om hur vår uppfinningsrikedom har gjort oss till de Homo Sapiens vi är idag.

Skymningssång i Kalahari av Lasse Berg

Berg fortsätter historien med människans uttåg ur Afrika och övergången till bofasthet och brukandet av jorden. Boken tar upp hur vår utveckling mot ökad välfärd lagt grunden till flera av de problem som vi idag kämpar med såsom växande klassklyftor, kostrelaterade hälsoproblem och miljöförstöring.

The Thinking Hand av Juhani Pallasmaa

Pallasmaa lyfter här fram den mänskliga handen och dess förmågor både att skapa och att förstå fenomen och rum. Förskjutandet av det kreativa arbetet från gårdagens skissbord och modellverkstad till dagens datorsimuleringar och digitala renderingsverktyg ser Pallasmaa som ett stort och växande problem för arkitekturen.

The Eyes of the skin av Juhani Pallasmaa

Om huden och det haptiska sinnet. Pallasmaa ifrågasätter och kritiserar den dominans som det visuella har, både inom arkitektvärlden och inom undervisningen. Pallasmaa menar att distanserandet ifrån det kroppsliga ligger bakom den omänsklighet och kyla som återfinns i mycket modern arkitektur.

Wanderlust av Rebecca Solnit

En bok om gåendet, om synen på och användandet av gåendet genom historien och gåendets viktiga roll i samhällsutvecklingen. Solnit argumenterar för gåendet som ett av de få klasslösa fenomen som existerar och hur det därför symboliserar det demokratiska och jämlika samhället.

Gå vilse. En fälthandbok av Rebecca Solnit

Om att gå vilse som metod för att finna sådant som man inte visste att man letade efter. Solnit nämner bland annat hur en bergsguide inte är den som hittar vägen hem utan snarare den som har kunskapen att överleva i det okända. En bok som får en att se på det skrämmande och osäkra med något ökad nyfikenhet.

CITAT

- 18 Jansson, T. 1970 *Trollvinter* Stockholm: Geber
- 37 Lee, H. 2010 *To Kill a Mockingbird* London: William Heinemann
- 43 Jonstad, D. 2012 *Kollaps: livet vid civilisationens slut* Stockholm: Ordfront
- 52 Borden, I. 2001 *Skateboarding, Space and the City – Architecture and the Body* Oxford: Berg
- 85 Texten är en parafras på Kerstin Thorvalls roman *Jag minns alla mina älskare och hur de brukade ta på mig* Stockholm: Bonniers (2000)
- 95 Texten är en parafras på ett avsnitt ur Walt Disneys film *Askungen* (1950)
- 102 Gaarder, J. 1991 *Sofies värld* Stockholm: Rabén & Sjögren

BILDKÄLLOR

- 14 Goldscheider, L. 1959 *Leonardo da Vinci Paintings and Drawings* London: Phaidon Press
- 38 Okänd fotograf 1939 *Die Neue Reichskanzlei in Berlin* Bildarchiv, 183-E00418 Tyskland: Das Bundesarchiv Tillgänglig: <http://www.bild.bundesarchiv.de/> [2012-12-06]
- 58 Ende, M. 1984 *Momo eller kampen om tiden* Stockholm: Litteraturfrämjandet
- 59 Evenson, N. 1969 *Le Corbusier: The machine and the grand design* London: Studio Vista
- 70 Utställningen *Street smArt* Stockholms Kulturhus 13/6 - 7/10 2012
- Illustrationer och fotografier av Lillemor Boschek då inget annat anges.

INSPIRATION & LITTERATUR

Berg, L. 2005 *Gryning över Kalahari* Stockholm: Ordfront

Berg, L. 2011 *Skymningssång i Kalahari* Stockholm: Ordfront

Borden, I. 2001 *Skateboarding, Space and the City – Architecture and the Body* Oxford: Berg

Casey, E. S. 1987 *Remembering: a phenomenological study* Bloomington: Indiana Univ. Press

Ende, M. 1984 *Momo eller kampen om tiden* Stockholm: Litteraturfrämjandet

Evenson, N. 1969 *Le Corbusier: The machine and the grand design* London: Studio Vista

Frederick, M. 2007 *101 things I learned in Architecture School* Cambridge: MIT Press

Gaarder, J. 1991 *Sofies värld* Stockholm: Rabén & Sjögren

Gehl, J. 2006 [1971] *Life between buildings* 6. uppl. Washington: Island Press

Gehl, J. 2006 *Cities for people* Köpenhamn: The Danish Architectural Press

Goldscheider, L. 1959 *Leonardo da Vinci Paintings and Drawings* London: Phaidon Press

Hall, E.T. 1981 *Beyond Culture* Garden City, N.Y.: Anchor P.

Hillman, L. 1999 *Beröring. Tala till barnets hud.* [PDF] Examensarbete. Linköpings Universitet Tillgänglig: <http://liu.diva-portal.org> [2012-12-06]

Huizinga, J. 2004 [1938] *Den lekande människan* 2. uppl. Stockholm: Natur och kultur

Jackson, M. *Temple Grandin*, 2010. [Film] USA: HBO Films & Ruby Films

Jansson, T. 1970 *Trollvinter* Stockholm: Geber

Johnson, M. 2007 *The meaning of the body*
Chicago: The University of Chicago Press

Jonstad, D. 2012 *Kollaps: livet vid civilisationens slut* Stockholm: Ordfront

Lee, H. 2010 *To Kill a Mockingbird* London: William Heinemann

Lefebvre, H. 1991 *The Production of Space* Oxford: Basil Blackwell

McDougall, C. 2011 *Born to run – jakten på löpningens själ* Stockholm: Offside Press

Nilsson, E. 2010 *Arkitekturens kroppslighet - staden som terräng*. Ph.D. Lunds Universitet

Pallasmaa, J. 2005 *The Eyes of the skin*
Chichester: Wiley

Pallasmaa, J. 2009 *The Thinking Hand* Chichester: Wiley

Rasmussen, S. E. 1959 *Experiencing Architecture*
London: Chapman & Hall

Rodaway, P. 1994 *Sensuous Geographies* London: Routledge

Solnit, R. 2012 *Gå vilse. En fälthandbok*. Göteborg: Daidalos

Solnit, R. 2000 *Wanderlust* New York: Viking

Thorvall, K. 2000 *Jag minns alla mina älskare och hur de brukade ta på mig* Stockholm: Bonniers

Vitruvius Pollio 1914 *Vitruvius. The ten books on Architecture*. Cambridge: Harvard University Press

ENGLISH SUMMARY

The human body is amazing, through its senses it is able to perceive and understand the surrounding world. It keeps working when we are asleep or unconscious and we do not have to bother about actively keeping the heart beating or the lungs breathing. Just like having an autopilot. Notwithstanding we most often neglect these miraculous bodies and turn to set ideas and theories when experiencing and creating architecture.

When we are talking about the human senses we often separate them and distinguish them as isolated functions of the body. The eyes see, the ears hear, the nose smell, the tongue taste and the skin feel. But this is a much too simplified explanation of the system. The senses can not be isolated from each other; they all intervene in each other's activities, reinforce or weaken the incoming stimulus. When we look at an apple we do not simply recognize its color and size, through the body and its experiences we can tell the smell and taste of it, we know its weight and texture and we can imagine the sound

of eating it. The total experience is therefore never the same as the sum of the isolated senses themselves. Another failure of staying with the fix and traditional idea of five senses is the exclusion of the muscular sense - our notion of our own body measures contra the surrounding, a sense without which we would be totally lost in life and probably never survive.

The ability of the body to create complex perceptions is set in our early childhood. As a baby we experience the world with the whole body, we are waving about with legs and arms – not only to strengthen the muscles but to experience the body in relation to the world, through this seemingly harmless play the baby calibrates the different parts of the body. But the development of the senses begins even earlier, as early as in the eight week the fetus has developed the touch of its skin – our first sense, the skin of our body then develops into other types of special skin, such as the tympanic membrane in our ears, the papilla of our tongue and

the retina in our eyes. In this way all of our senses are based on the skin.

It is interesting then to notice the domination of the visual sense within the western culture. The western world is flooded with images through media and new communication technologies. The vision is something people are very unwilling to lose as our society has made us so dependent of it. The fact is that the sight is the last sense that we develop, as newborn the baby's vision has not yet reached its maximum capacity – in the beginning of our life the world is still benighted. The visual domination is recognizable in the world of architecture as the use of different computer software enables us to create artificial worlds to walk around in. But these cyberspaces are only visual representations; they can not tell us about the overall experience of a space. By restricting oneself to the use of digital methods which excludes the body as entity, ones view of the world will narrow and create the basis for inhumane architectural spaces.

The visual representation of architecture is a result of the idea architecture-as-drawing which opposes the very essence of architecture – the movement and the relationship to a human body. As literature and art is created in the encounter between text and reader, art piece and beholder, architecture is created in the collision between architectural space and a perceiving body. But there is something unique about architecture – at the same time we perceive the world we are also a part of it, we do not only stand at the edge of the world as viewers, we are in the middle of the world, as participants. It is therefore necessary to move through architecture to be able to experience it fully, using the whole body; smell the air, touch its surfaces and listen to its sounds.

When searching for people living in close relationship to architectural space we do not find the architects, instead we find the people of the streets – the performers of skateboarding and parkour. Through their activities, fully embodied

and with the greatest emphasis on the relationship to the by hand close material world they perceive and recreate the world around them fully, looking at architecture – not as fix functional ideas but as rooms for possibilities.

Children are also in close relation to their surrounding and when trying to find new ways of looking at the world one method is to become a child anew. Children have not yet any fix ideas of the world, they are still open for any possibilities, they get as astonished of things always falling downwards as they would if they saw a dog with two heads and nine limbs. Children posses an unlimited imagination and fantasy; anything is possible. But as a child grows older it loses this ability, he or she gets used to the world – ideas and interpretations of the existence are fixed. Most often being used to things, being skilled, is seen as something desirable, something to aim at in life. But when habits puts an end to the unlimited imagination one once had it is devastating. All though it might seem harmless, and just for fun, imagination and playfulness is crucial when finding solutions and a path out of the world as it is today.

Finding a way to an existence and society that we are not yet aware of might seem impossible. But as playfulness and imagination is a surprising method to find new solutions so is the idea of getting lost to find your way. Getting lost demands certain skills of the one getting lost, a courage, an openness and the ability to survive in the unknown just as a mountain guide do not know the way home but knows how to survive in the wild.

There is something special with getting lost, and with walking. Walking gives the opportunity to walk where no cars can go, to stop whenever you feel like it and to get a full experience of the surroundings – a driver will never experience the sounds and the smells in the way a walker will. There is also something about the very movement of the muscles when walking, as if it makes things happen not only in the legs and arms but in the mind as well – ideas and thoughts run freely and suddenly you find a solution for a problem that has been messing with your brain for hours when sitting still in front of a computer or an empty paper. When walking you also get a stronger connection to the surrounding objects and human beings. Walking might be one

of the last democratic activities; it is classless and open to anyone having a healthy body, enough time and enough space. The speed of walking is also well suited to our senses as thousands of years of evolution have made walking speed to the upper limit of our perception capacity, at higher speeds the quality of perception will rapidly lose in performance. Another benefit with walking is the chance of encounter other human beings and walk side by side with them, creating an increased understanding of others, this empathy and human ability of identifying oneself with others is crucial, not only for architects but for everyone. In many cases objectivity is raised as the most important character of science. But true objectivity will never emerge from a human being, all things done, and all thought that are thought of by a human being will be affected of the body, the experiences, the culture and the language of the individual.

The idea of true objectivity has much in common with the idea of the ideal human being. The writer and engineer Vitruvius presented the measures of the ideal human body and how its proportions and scale should be related to architecture to

create the ideal space. We do not have to search in history to understand the obstacles with standard measurements, it is enough to watch the people walking the street – there is no ideal person but tens of thousands different body types. Even if we try using the average length of people we will see that it differ from year to year. The belief in standards has been a way for humanity to deal with a system of mass production, to facilitate and make life more efficient – but with this we neglect the beauty and capacity of diversity and might even turn to create a society which will be fit for no one.

Then, finally;

Do not neglect the full body.

Do not forget how to play.

And do not take anything for true.

Particularly not this.

TACK

Claes - för samtalen, gränslösheten och framförallt tilliten

Peter - för samtalen, uppmuntran, konstlabbarna och improvisationsgubben

Lena & K-G - för ett aldrig sinande intresse och engagemang

Elin - för parkouren och för tystnaden

Amanda - för inspirationen och modet

Jenny, Maria, Maria & Maria - för samtalen om arkitektur, men framförallt samtalen om allt det andra

Pappa - trots att du inte förstår men ändå finns där

